

## Protokoll 2/2022

fört vid Rådet till skydd för Stockholms skönhets  
sammanträde måndagen den 7 februari 2022 kl. 13:30-15:15,  
möte via Skype

### Övriga närvarande

Inga Varg Ordförande  
Leif Bolter  
Katarina Borg §§11-16  
Birgitta Bremer  
Anders Johnson §§6-17  
Måns Lönnroth  
Helena Nilsson Lannegren  
Magnus Olausson §§1-16  
Margareta Olofsson  
Martina Pereira Norrman  
Laila Reppen  
Henrik Nerlund Sekreterare  
Monica Hector Protokollförare  
Susanne Höglin Handläggare  
Maria Borup Föredragande §16  
Alexandra Källén Föredragande §17  
Ida-Maria Classon Frangos Föredragande §17

### Justerare

Leif Bolter

### Datum för justering

### Paragraf

§§1-17

### Protokollförare

Monica Hector

## **§ 1** **Dagordning samt val av justerare**

### **Beslut**

Valdes ledamot L Bolter att tillsammans med ordförande justera protokollet. Erinrades att ärenden upptas i ordningen 1-10, 13-17, 11-12.

## **§ 2** **Nästa sammanträdesdag**

### **Beslut**

Erinrades att Skönhetsrådet sammanträder måndag 7 mars 2022, kl. 13.30.

## **§ 3** **Nästa delegationssammanträde**

### **Beslut**

Erinrades att Skönhetsrådets delegerade sammanträder måndag 21 februari 2022, kl. 13.30.

## **§ 4** **Protokoll fört vid sammanträde 2022.01.10**

### **Beslut**

Anmälades att protokoll fört vid rådets ordinarie sammanträde 2022.01.10 justerats i vederbörlig ordning.

## **§ 5** **Protokoll fört vid delegationssammanträde 2022.01.24**

### **Beslut**

Anmälades att protokoll fört vid rådets delegationssammanträde 2022.01.24 justerats i vederbörlig ordning.

## § 6

### **Rådet: Verksamhetsberättelse 2021**

SR 2022/1

#### **Beslut**

Förelåg av kansliet utformat förslag till verksamhetsberättelse vilken antogs som rådets.

Uppdrogs åt kansliet att skicka verksamhetsberättelsen till kommunfullmäktige, revisorer och de institutioner som har representation i rådet.

## § 7

### **Rådet: Ekonomisk verksamhetsberättelse 2021, ILS**

SR 2022/2

#### **Beslut**

Förelåg av sekreteraren utformat förslag till ekonomisk verksamhetsberättelse i ILS-systemet vilken antogs som rådets.

#### **Handlingar i ärendet**

- 632120 Rådet: Ekonomisk verksamhetsberättelse ILS 2021

## § 8

### **Rådet: Underlag för budget 2023 med inriktning 2024 och 2025**

SR 2022/14

#### **Beslut**

Förelåg av sekreteraren utformat förslag till budget vilken antogs som rådets.

#### **Handlingar i ärendet**

- 634714 Underlag för budget 2023 med inriktning 2024 och 2025

**§ 9****Rådet: Verksamhetsplan 2022**

SR 2022/13

**Beslut**

Förelåg av sekreteraren utformat förslag till verksamhetsplan för 2022 vilken antogs som rådets.

**Handlingar i ärendet**

- 634740 Verksamhetsplan 2022

**§ 10****Anmälningar för kännedom****Anmälda handlingar**

- Bebyggelse Lundagatan, svar med e-post samt SR 2021/294 bifogad
- (Signerad) Freja 8, planärende på granskning, 2020-13370
- Akut om blåklassade kvarter, svar med e-post
- Fler träd behövs i städerna när somrarna blir varmare (Dagens Nyheter 2022-01-07), artikel från Desirée Edmar
- Stockholms trafikstrategi, utkast till förslag för reviderad framkomlighetsstrategi, kontorsremiss, T2021-02217
- (Signerad) Postgården 1 m.fl. (Årstafältet etapp 2 södra), planärende på granskning nr 2, 2013-00525
- Fasadåtgärd på hus i Bromma, svar med e-post
- Gammelgården 5, meddelande efter granskning, 2020-16559
- Synpunkter på nya bostäder på Lundagatan
- Lundagatan, följebrev
- Protest mot namnet Ekonomiska museet, svar med e-post
- (Signerad) Stallörten 5 och 6, förslag till detaljplan, 2021-07789
- (Signerad) Bottenstocken 8, planärende på granskning, 2020-03735
- Ny belysning på Hässelby gårds torg, svar från trafikkontoret
- Norrmalm 4:41, Norrmalm 4:62, planärende på granskning för breddning av spårområde, 2017-19116
- P R E S S R E L E A S E ang Hasselbacken. Från Djurgårdens hembygdsförening. (2/2)
- Vårdaren 1, 3 och del av Parkträdet 1 m.fl., Råcksta och Beckomberga, meddelande om antagande, 2018-12909-54
- Förfrågan om att lysa upp byggnader i "teal" för livmoderhalscancer, svar med e-post

- Lundagatan, nya hus och bostäder. Tjänsteanteckning
- (Signerad) Burmanstorp 1 m.fl., Vitsand/Telestaden, planärende på granskning, 2021-02505
- (Signerad) Vårdaren 1, planärende på granskning, 2018-12909
- Sättra Centrum (Högsättra 10, Djursättra 3 samt del av Sättra 2:1 m.fl.), planärende på granskning, 2018-15976
- (Signerad) Katarina kyrka, ny fasadbelysning, 2018-16976-575, yttrande
- (Signerad) Djurgården 1:1, restaurang Biskopsudden, fasadbelysning, 2019-03170-575
- (Signerad) Tertialrapport 2, 2021
- Bergbana i Skärholmen, protokoll från gestaltningspresentation (3/4)
- Fatburstrappan, svar med e-post
- Sättra centrum, granskning 2018-15976
- Skolfilmen 1, meddelande om granskningsutlåtande, 2018-15610

## § 11

### **Sekreteraren informerar**

#### **Sammanfattning av ärendet**

Erinrade sekreteraren om att restriktionerna lyfts från 9 februari vilket innebär att rådet kan återgå till fysiska sammanträden. Ordinarie sammanträden kommer hållas i Bolindersalen, Tekniska nämndhuset. Under våren kommer delegationssammanträden hållas i Stadshuset.

Trafikkontoret kommer att anordna ett informationsmöte för allmänheten om upprustning och förnyelse av Östermalmstorg den 8 februari kl 14-19. Mötet genomförs i enlighet med beslut i trafiknämnden 2021-12-16 ([www.insynstockholm.se](http://www.insynstockholm.se)) och syftar till att bjuda in medborgarna till dialog om den planerade upprustningen av Östermalmstorg. Stadens förslag kommer att visas på skärmar och möjlighet att lämna in synpunkter och enkätsvar kommer att finnas. Skönhetsrådet kommer att få en presentation av förslaget vid nästkommande delegationssammanträde.

Informerade sekreteraren om att byggföretaget Einar Mattsson fått markanvisning för att uppföra nya byggnader i kulturresevatet vid Hofvings malmgård och att rådet bör agera i frågan. Ärendet tas upp vid nästkommande delegationssammanträde.

## § 12 Övriga frågor

### **Sammanfattning av ärendet**

Anmälde ledamot B Bremer att den nya Meetings Plus-appen har buggar som medför att hon blivit utloggad ett flertal tillfällen och tvingas logga in igen för att kunna läsa handlingarna. Kansliet kommer att göra en anmälan om felet till eDok-supporten i ärendet.

## § 13 Riksby 1:13 m.fl. vid Linta Gårdsväg, förslag till detaljplan, 2017-16020 SR 2021/338

### **Beslut**

Anmäldes för formellt beslut ärende bordlagt vid delegationssammanträde 2022.01.24 (§2).

## § 14 Hammarbyhöjden 1:1, förslag till detaljplan för område invid kv. Cikadan, 2016-00773 SR 2021/323

### **Beslut**

Anmäldes för formellt beslut ärende bordlagt vid delegationssammanträde 2022.01.24 (§1).

## § 15 Spårväg Syd, samråd om betydande miljöpåverkan, TN 2020-0642 SR 2021/335

### **Beslut**

Anmäldes för formellt beslut ärende bordlagt vid delegationssammanträde 2022.01.24 (§3).

**§ 16****Kumlet 23, förslag till detaljplan, 2021-03452**

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Kumlet 23, förslag till detaljplan, 2021-03452. Maria Borup, plankonsult, redogjorde för ärendet.

SR 2022/11

**Beslut**

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan gällande nytt gårdshus men tillstyrka förslag till detaljplan gällande gathuset.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

**Sammanfattning av ärendet**

Planförslaget innebär att ett nytt gårdshus i fem våningar får uppföras samtidigt som befintligt gathus får utökad byggrätt i form av möjlighet att inreda vind och utföra nya takkupor. Som kompensation för den del av gården som försvinner föreslås en gemensam takterrass med gemensamma inomhusytor i den indragna takvolymen på gårdshuset. Dessa ytor ska kunna användas även av boende i gathuset.

Kvarteret Kumlet började uppföras i mitten av 1800-talet och var fullt bebyggt i slutet av seklet. Kvarteret har i huvudsak uppförts efter bestämmelserna i den s.k. Lindhagenplanen 1866 och byggnadsordningen från 1876. Det innebär att tomterna normalt bebyggs till två tredjedelar med en sammanhållen takfot på gathuset på 19,5 m. Gårdshus har varit maximalt fyra våningar.

Den aktuella fastigheten bestod tidigare av två fastigheter som slogs samman till en 1965. Ett år senare revs den äldre bebyggelsen från 1884 för att ge plats åt en ny byggnadskropp. Sedan 1930-talet hade staden verkat för gårdssaneringar där äldre gårdshus revs. I de fall också gathuset revs tilläts den nya byggnaden en större byggrätt för att kompensera det uteblivna gårdshuset. Den befintliga byggnaden på fastigheten Kumlet 23 är resultatet efter en sådan sanering. Byggnaden är således både djupare och högre än omgivande 1800-talsbebyggelse.

Skönhetsrådet fann att det aktuella förslaget tillför en gårdsbyggnad som i relation till de bestämmelser som lagt grunden för malmarnas stadskvaliteter innebär en överexploatering. Det uteblivna gårdshusets yta har redan till del kompenserats på fastigheten. Rådet såg även att den befintliga gården är en del i den befintliga byggnadens komposition och att den har ett stort värde för de

boende i fastigheten. Rådet fann således att det föreslagna gårdshuset bör utgå.

Beträffande gathuset ansåg rådet att takkupor kan tillföras byggnaden och att nya vindsbostäder är ett välkommet inslag. Rådet följer gärna utformningen av dessa kupor i det efterföljande bygglovskedet. Rådet ville också understryka vikten av att behålla verksamhetslokalerna i byggnadens bottenvåning. Denna del av planförslaget tillstyrktes.

### Handlingar i ärendet

- SR 2022/11-2 Samrådsbrev
- SR 2022/11-6 Plankarta
- SR 2022/11-7 Planbeskrivning
- SR 2022/11-11 Illustrationsbilaga Vardag arkitekter 2021
- SR 2022/11-10 Kulturmiljöanalys, White 2021-08-20
- SR 2022/11-16 Antikvarisk konsekvensanalys 2021-11-02
- SR 2022/11-3 Utlåtande dagsljusberäkningar 21-11-29
- SR 2022/11-15 Dagsljus befintlig byggnad 21-11-29
- SR 2022/11-14 Dagsljus enligt BBR6\_322, Förstudie 21-11-29
- SR 2022/11-13 Dagsljus- och tillgång till direkt solljus 21-11-29
- SR 2022/11-9 Kumlet 23, Verifiering av skydd mot brandspridning mellan fasader 21-10-15
- SR 2022/11-8 Kumlet 23, verifiering av skydd mot brandspridning via lanterniner mot intilliggande fasader, 2021-10-08
- SR 2022/11-4 Rapport Mätning av buller och vibrationer inför projektering av bostadshus 2021-10-06, Akustikbyrån
- SR 2022/11-12 Dagvattenutredning 2021-11-08 inkl bilagor.pdf, Structor
- SR 2022/11-5 PM Markmiljö, 2021-11-19, Iterio AB



**§ 17****Hedvigsbjergshallen, del av Marieberg 1:26, förslag till detaljplan, 2017-00506**

Genom remiss hade stadsbyggnadskontoret begärt Skönhetsrådets yttrande över Hedvigsbjergshallen, del av Marieberg 1:26, förslag till detaljplan, 2017-00506. Alexandra Källén, stadsbyggnadskontoret och Ida-Maria Classon Frangos, plankonsult, redogjorde för ärendet.

SR 2022/16

**Beslut**

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan i föreliggande form.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

**Sammanfattning av ärendet**

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett planförslag som ger byggrätt för en ny idrottshall med två idrottssalar i Konradsberg. Byggnaden ska ansluta till befintliga karaktärer vad gäller växtlighet, naturliga slänter, natur och landskapspark.

Planområdet, som ligger i anslutning till Konradsbergs skolor och Stockholms internationella Montessoriskola, nås från Konradsbergsgatan. Den föreslagna byggnaden består av två volymer som är förskjutna i förhållande till varandra i både vertikal- och horisontalled i avsikt att bryta ner skalan och rama in omkringliggande platser. Förskjutningen i höjd gör att byggnaden följer platsens topografi som faller mot norr. De två volymerna som inrymmer varsin idrottssal kopplas samman med en lägre volym som blir navet som kopplar samman de två större byggnadsdelarna samt huvudentrén som skjuter ut mot en entréplats öster om länkbyggnaden.

Skönhetsrådet ställde sig positivt till ny bebyggelse i området som den presenterades i programmet för Marieberg 2012, d.v.s. två lameller placerade i öst-västlig riktning. Föreliggande förslag där volymerna i stället placerats nord-sydlig riktning fann rådet däremot betydligt svårare att acceptera eftersom det innebär stora ingrepp i parkmarken och ett ytterligare intrång i den redan mycket smala remsa grönmark som förbinder Fredhällsparken med Rålambshovsparken.

I sitt yttrande över Start-PM för den fotbollsplan som planerades i Fredhällsparken (2016-0534/SR-03.02-0302-2016) framförde rådet bl.a. följande:

”Fredhällsparken och Rålambshovsparken var de första parkerna i Stockholm som gestaltades efter de principer som Osvald Almqvist, stadsträdgårdsmästare 1936-38, formulerade och efter vilka många av stadens parker kom att utformas. Almqvists målsättning var att i ett tidigt skede i stadsplaneringsprocessen planera in sammanhängande parkstråk för att tillgodose behoven av idrottsplatser, gång- och cykelbanor m.m. Via dessa stråk skulle människor också på ett enkelt sätt nå naturreservat och skogsområden i stadens yttre delar. [...] Tanken på ett sammanhängande parkstråk genom västra Kungsholmen realiserades sedan etappvis. 1936 påbörjades arbetet med Rålambshovsparken och fem år senare Norr Mälarstrand men då hade Holger Blom redan tagit över som stadsträdgårdsmästare.”

Gestaltningmässigt fann rådet förslaget väl utformat utifrån givna premisser men ansåg att den föreslagna norra salen skulle innebära ett allt för stort intrång i parkmarken. Rådet önskade en bearbetning av förslaget där idrottshallens volym minskas genom att den ena hallen utgår eller att man på annat sätt minimerar byggnadsvolymen. Alternativt kan det i det fortsatta planarbetet prövas att flytta idrottshallen så att den förläggs på den mark som pekades ut i programmet från 2012. Det smala parksamband mellan Fredhällsparken och Rålambshovsparken bör rustas upp i samband med en sådan förändring.

### Handlingar i ärendet

- SR 2022/16-12 Samrådsbrev
- SR 2022/16-3 Planbeskrivning
- SR 2022/16-15 Plankarta SDp
- SR 2022/16-5 Illustrationsmaterial, inklusive sektioner och solstudier
- SR 2022/16-8 Kulturmiljöanalys
- SR 2022/16-7 Kulturmiljökonsekvensbeskrivning
- SR 2022/16-4 Ekologiska konnektivitet för arter knutna till ädellövskog och gamla ekar
- SR 2022/16-13 Naturvärdesinventering och trädinventering metodik
- SR 2022/16-9 Naturvärdesinventering och trädinventering
- SR 2022/16-10 Trädstrategi
- SR 2022/16-18 Integrerad Barnkonsekvensanalys
- SR 2022/16-17 Markteknisk undersökningsrapport\_geoteknik

- SR 2022/16-16 Miljöteknisk markundersökning
- SR 2022/16-14 PM trafik
- SR 2022/16-11 Riskanalys
- SR 2022/16-6 Dagvattenutredning
- SR 2022/16-2 Brandtekniskt utlåtande

**Handläggare**  
Monica Hector  
Telefon: 0850829765

**Till**  
Kommunfullmäktige

## **RÅDET TILL SKYDD FÖR STOCKHOLMS SKÖNHET överlämnar härmed redogörelse för verksamhetsåret 2021**

Skönhetsrådets uppdrag från kommunfullmäktige styrs av reglementet (Kfs 2006:23) och innebär att vara rådgivare åt kommunens olika myndigheter, kommittéer, delegationer och utskott i frågor rörande Stockholms stads offentliga konstverk, konstnärligt eller kulturhistoriskt värdefull stadsbild samt övriga skönhets- och naturvärden i staden och dess omgivningar. Rådet består av tretton ledamöter och ett kansli. Ledamöterna nomineras av i reglementet angivna institutioner, respektive de politiska partierna och väljs på fyra år av kommunfullmäktige. Den trettonde ledamoten väljer rådet självt.

### **Sammansättning**

Sammansättningen under 2021 har varit följande:

Ordförande Inga Varg (utsedd av de övriga), vice ordförande Margareta Olofsson (Svenska Naturskyddsföreningens styrelse), ledamöterna Leif Bolter (Kungliga Akademien för de fria konsterna), Katarina Borg (Sveriges Arkitekter), Birgitta Bremer (Kungliga Vetenskapsakademiens miljökommitté), Elisabet Jermsten (Statens Fastighetsverk), Anders Johnson (L), Måns Lönnroth (S), Helena Lannegren Nilsson (C), Magnus Olausson (Kungliga Vitterhets- Historie och Antikvitetsakademien), Martina Pereira Norrman (V), Laila Reppen (Samfundet S:t Eriks styrelse), Lasse Söderberg (Kungliga Akademien för de fria konsterna), t.o.m. augusti. I enlighet med rådets reglemente utsågs i början av verksamhetsåret tre delegationsgrupper i vilka ledamöterna sammanträder en gång i månaden med uppgift att närmare studera eller förbereda omfattande ärenden.

### **Rådet till skydd för Stockholms skönhet**

105 35 Stockholm  
Telefon 0850829765  
Växel 08-508 290 00  
skonhetsradet@stockholm.se  
skonhetsradet.stockholm

Skönhetsrådet har sammanträtt vid 11 ordinarie sammanträden och 10 delegations-sammanträden. Samtliga sammanträden genomfördes via Skype, förutom två av de ordinarie och ett delegations-sammanträde under november och december. Till de ordinarie sammanträdena har även såsom adjungerade kallats

stadsbyggnadsdirektören, stadsarkitekten, stadsträdgårdsmästaren, bygglovschef och planchefer vid stadsbyggnadskontoret, stadsantikvarien samt slottsfogden vid Kungl. Djurgårdens förvaltning. Ledamöterna har dessutom fått ta del av föredragningar i aktuella ärenden av tjänstemän vid kommunala eller statliga förvaltningar, arkitektkontor m.fl.

Sammanlagt har 346 ärenden diarieförts under året (jmf 2020:369). I huvudsak kan dessa indelas i planärenden, bygglov samt inkommande skrivelser från privatpersoner. Rådet har avgivit yttranden i 55 planförslag under program- och samrådskedena. Nytt för året är att kansliet, utgående från rådets yttranden under plansamråd, nu yttrar sig över samtliga planärenden även i granskningsskedet. Tidigare har yttranden endast skickats om förändringarna bedömts vara omfattande och därmed till stora delar skilt sig från samrådets förslag avseende t ex exploateringsgrad eller gestaltning. Kansliet har under året skickat 43 yttranden över granskningsärenden till stadsbyggnadskontoret. Detaljplaner i utställningsskede eller meddelanden om antagna planer anmäls vid ordinarie sammanträden.

#### Kansli

Sekreterare och kanslichef för Skönhetsrådet har varit Henrik Nerlund. Under dennes föräldradedighet våren 2021 tjänstgjorde Peter Lundevall. Lundevall har en bakgrund som mångårig planhandläggare och författare till flera böcker om Stockholms planeringshistoria. Vid rådets kansli har förutom sekreteraren även två handläggare tjänstgjort; Susanne Höglin och Monica Hector, den senare även protokollförare. Kansliet representerar dessutom rådet i olika referens- och samrådsgrupper, t ex beträffande fasadbelysning samt i en grupp för granskning inför start-PM som stadsbyggnadskontoret sammankallar. Kansliet ansvarar även för rådets arkiv och kommunikation. Intresserad allmänhet tar ofta kontakt genom telefonsamtal och e-post men rådets arbete följs också på sociala medier som Facebook och Instagram.

## Verksamhetsåret 2021

När rådet inrättades 1919 ingick det i uppdraget att bevaka stockholmarnas intressen i en snabbt växande stad. Skönhetsrådet har under åren fortsatt att värna livsmiljöerna och kan med sin sammansättning av ledamöter från många discipliner och med skiftande erfarenheter tillföra kunskap till de ärenden rådet behandlar. Rådet har därmed en viktig funktion som kvalitetsgranskande organ.

#### Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm  
Telefon 0850829765  
Växel 08-50829000  
monica.hector@stockholm.se  
skonhetsradet.stockholm

## Möjligheternas Stockholm

Stadens budget för 2021 har rubriken Möjligheternas Stockholm och i den presenterades tre inriktningsmål:

1. En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla
2. En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt
3. En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Rådets arbete rör många av de mål och visioner fullmäktige beslutat om, såsom infrastruktur, bostäder, skolor, förskolor, idrottsanläggningar men också miljö- och klimat- samt natur- och kulturfrågor. I första hand fungerar rådet som remissinstans och det är främst i sitt arbete med planfrågor som rådet hanterar dessa sakområden.

Att Stockholm bereder sig på ett ökat invånarantal, visar sig inte bara i nya detaljplaner för bostäder. Väsentliga planeringsfrågor är också ny- och utbyggnad av skolor och förskolor, liksom ny infrastruktur i form av vägnät, utbyggnad av tunnelbanenätet, ny spårväg m.m. Dessa frågor behandlas av rådet, liksom mer detaljerade ärenden såsom bygglov etc. Utifrån rådets grundläggande uppdrag är de strategiska frågorna om stadens tillväxt lika viktiga som enskilda byggnaders gestaltning och närmiljön.

Verksamhetsåret 2021 har präglats av ett flertal stora infrastrukturfrågor, exempelvis samråd för *ny tunnelbana till Älvsjö*, detaljplaner för *Tvärbanans Kistagren*, en ny byggnad innehållande tunnelbaneuppgång samt centrumfunktioner och kontor vid den nya *stationen Slakthusområdet* (Sandhagen 2 m.fl.), *Märsstunneln* – spillvattenledningen mellan Älvsjö och Liljeholmen – samt *Nya Östbergatunneln*, en förlängning av dagvattenledningen från Östberga vilken ska ta hand om dagvatten från Enskedefältet och Björkhagen. För att säkra Stockholms dricksvattenförsörjning har Stockholm Vatten och avfall, SVOA, begärt planändring för *Uggleviksreservoaren*, innebärande att en ny vattenreservoar byggs och ersätter befintlig anläggning från 1935. Även *Trekantsreservoaren* på Nybohovsberget behöver rustas upp, ett ärende som remitterades rådet såsom bygglov. Från Trafikkontoret har rådet remitterats *Cykelstaden, cykelplan för Stockholm 2021* och *Trafiksäkerhetsplan* d.v.s. en del av stadens framkomlighetsstrategi. Rådet har ställt sig positivt till dessa projekt, i vissa fall med synpunkter på gestaltningen. Övergripande normfrågor rörande stadsplanepprinciper såsom *Varsam utveckling av småhus- och villaområden, strategi med vägledning* samt förslag till revidering av *Program för City* har också varit föremål för rådets behandling

### Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm  
Telefon 0850829765  
Växel 08-50829000  
monica.hector@stockholm.se  
skonhetsradet.stockholm

under året. Skönhetsrådet har genom åren tillskrivit stadsbyggnadsnämnden vid flera tillfällen angående de ibland mycket stora förändringar som sker i småhus- och villaområden. Äldre enbostadshus rivs och ersätts med flerfamiljshus, vilket möjliggörs genom mycket generösa tolkningar av gällande äldre stadsplaner. Ibland styckas tomterna till storlekar mindre än de 600 kvm som länge varit vedertaget minsta mått. När dessa bebyggs blir resultatet att mycket lite av villaområdenas karaktär av hus i trädgård återstår. Ett exempel på föreslagen förtätning som leder till stora förändringar är det bygglov för *Köttmånglaren 33* som rådet remitterats. Ägaren till två intill varandra befintliga fastigheter har fått möjlighet att ändra fastighetsgränsen i syfte att erhålla bygggrätt för ett nytt hus mellan de två äldre, vilka ursprungligen utgjorde villa, respektive konstnärsateljé. Det sökta bygglovet avser ett hus i två plan plus inredd takvåning, totalt tre bostäder. Byggnadens gestaltning skiljer sig markant från omgivande byggnader och exploateringen medför att det i princip inte finns någon trädgårdskaraktär eller grönska kvar. Rådet välkomnar således stadsbyggnadskontorets strategi för småhus- och villaområden eftersom det behövs bättre verktyg för att styra utvecklingen. Rådet anser dock att detta generellt styrande dokument borde gått ut på remiss till Skönhetsrådet och stadsmuseet m.fl. innan det antogs av stadsbyggnadsnämnden.

### *Program för City*

I yttrandet över det reviderade *Program för City* ställde sig rådet positivt, men efterlyste komplettering av riktlinjer som bygger på analyser av stadsbild, genomförda förändringar och framtidens upplevelse av stadsmiljön. Nytt i det aktuella förslaget var att staden anser "möjligheterna att bygga på höjden [i City är] begränsade". Rådet välkomnade denna skrivning men ansåg den vara för vag. En tydligare analys av vilka höjder som är tänkbara, skulle skapa större förutsägbarhet. Detta gäller inte minst i Västra City där den tidigare dalgången kommer att däckas över. Här bör den befintliga höjden på Bangårdsposten 2 vara ett märke som inte överskrids. Den i programmet utpekade referenspunkten att "Kungstornen ska fortsatt vara landmärken" bör förtydligas av plushöjder utgående från höjdkartan över nollplanet. Rådet ansåg vidare att den hittills utförda frimärksplaneringen som alltför ofta reglerat enstaka fastigheter behöver frångås. I kommande planarbeten bör grepp tas om hela kvarter eller stadspartier. Exempel på mindre lyckade projekt sedan 2017 är Hästen 21 och 22 där en enskild fastighetsägare tillåtits utöka exploateringsvolymen på kringliggande fastigheters bekostnad. Ytterligare ett exempel är Hästskon 12 där terrassmotivet som hela Sveavägens södra del

bygger på tillåtits försvinna utan en tanke på vad det innebär för resten av stadspartiet.

#### *Förändringar i kulturhistoriska miljöer*

Rådet har under verksamhetsrådet behandlat ett antal för stadsbilden viktiga kulturhistoriska miljöfrågor. I planförslaget för *Konsthallen 15* som även inkluderar Hasselbacken presenterades omfattande planer på nya byggnadsvolymer för hotellverksamheten, en underjordisk utställningslokal m.m. Rådet avstyrkte planförslaget i dess föreliggande form, då den sammanvägda effekten av nybyggnadsförslaget inte bedömdes uppfylla kraven på respekt för platsens grundläggande karaktär och kulturhistoriska betydelse. Ett tillfälligt bygglov avseende *Gamla Stan 1:34*, uppförande av flytande bad och poolanläggning invid Munkbrohamnen beslöt rådet tillstyrka med erinran om minskad utbredning, säkerställande av allmän tillgänglighet och arkitektoniska aspekter gällande räcken, teknik m.m. Ett rivningslov avseende ett för många invånare omtyckt och i stadsbilden välkänt pontonbadhus, *Liljeholmsbadet*, remitterades rådet liksom bygglov för den ponton med restaurangbyggnad som föreslogs i badhusets ställe. Skönhetsrådet insåg att pontonkonstruktionen behöver få en grundlig renovering eller ersättas med nybyggnad av bad. Rådet menar dock att det av kulturhistoriska skäl är motiverat att reparera anläggningen, alternativt bygga en ny pontonkonstruktion med befintlig överbyggnad renoverad eller ersatt med en kopia. Därför avstyrktes rivningslov och nybyggnad för annat ändamål.

#### *Barns utemiljö och friytor*

Stadsutveckling bör ske med omtanke om de som ska bo och verka i staden. Rådet har under senare år särskilt uppmärksammat barn och ungdomars behov av friytor vid förskolor och skolor. Tyvärr har rådet även under verksamhetsåret 2021 behandlat planförslag som inte uppfyller dessa behov av friytor. Att skapa större ytor i innerstadsmiljö kan vara svårt, men även i ytterstadsområden upprättas projekt som ger alldeles för liten friyta per barn. Likaså ianspråkta mindre idrottsytor i stadsdelarna utan att nya tillkommer. På sikt medför detta ett folkhälsoproblem, d.v.s. att staden bidrar genom undermålig planering till att försämra invånarnas och då främst barns och ungdomars hälsa. Exempel på detaljplaner som rådet yttrat sig över är ny gymnasieskola vid Fällan i *Slakthusområdet* (0,1 kvm/elev), utbyggnad av *Nybohovsskolan* (7,6 kvm/elev), ny grundskola på fastigheten *Herbariet 2* intill Midsommarkransens gymnasium (5,9 kvm/elev), ny skola på *Bromstens IP* (9 kvm/elev). Högdalen lider också brist på skolplatser och mot slutet av året behandlade rådet detaljplan för



kvarteret *Hemsystem*, där bland annat en ny skola planeras. Rådet konstaterade att staden, precis som rådet förutsett, agerat kortsiktigt då man för mindre än tio år sedan beslöt riva Högdalens skola, ritad av Carl Nyren och med stora arkitektoniska värden. Elevantalet i stadsdelen ansågs just då inte tillräckligt för att bevara skolan. Att behovet skulle öka genom den redan då planerade förtätningen av Högdalen borde stått klart. Staden bör, menar rådet, ha bättre framförhållning, vara mer flexibel vad gäller lokalanvändning och ta bättre hand om de resurser befintliga byggnader utgör. I synnerhet som staden har ambition att verka för hållbar utveckling.

#### Program, detaljplaner, bygglov och övriga remisser

De program- och samrådsförslag som rådet remitterades under verksamhetsåret tillför staden drygt 6700 bostäder (jmf 2020: ca 8600). Merparten av dessa i form av bostads- och hyresrätter men även seniorbostäder, vård- och omsorgsboenden samt studentbostäder. Skönhetsrådet har funnit ett stort antal ärenden problematiska då de föreslagna exploateringstalen är för höga om man samtidigt önskar skapa bra bostäder och högkvalitativa stadsrum. Rådet har därför i förhållandevis hög utsträckning avstyrkt planförslagen i dess föreliggande form och framfört önskemål om bearbetning av t.ex. exploateringsgrad, skala, höjder och rumsligheter.

I ytterstaden har bl.a. två omfattande stadsbyggnadsprojekt som tidigare remitterats i programskedet återkommit som planförslag under året. Skönhetsrådet beslöt dock att avstyrka båda dessa i föreliggande form. Det ena samrådet avsåg del av *Hammarbyhöjden 1:1 m.fl. vid Nytorps gärde*, som är det enda stora öppna landskapsrummet i området och har stor betydelse för kringboende. Planförslaget var en vidareutveckling av det program för Hammarbyhöjden och Björkhagen som stadsbyggnadskontoret tidigare utarbetat och godkändes av stadsbyggnadsnämnden 2016. I samrådsförslaget ingår ca 650 lägenheter, två förskolor, en idrottshall, lokaler för mindre verksamheter samt en livsmedelsbutik fördelade i 15 byggnader om fem våningar och två byggnader om 2-3 våningar. Skönhetsrådet stod i stora delar fast vid det yttrande som rådet lämnade i samband med programmet för Hammarby och Björkhagen och ställde sig således negativt till delar av samrådsförslaget. Nytorps gärde fungerar som länk till Nackareservatet och används även i dagsläget av många – även av andra än de som bor i närområdet. Gärdet bör få behålla så mycket som möjligt av sin öppna karaktär, varför det finns uppenbara nackdelar med att programmera parken för särskilda användningsområden. Bebyggelsen som avses stärka entrén till

parken, blir snarare en barriär enligt rådets uppfattning. De föreslagna kvarteren döljer att det faktiskt finns en park bortom bebyggelsen, som i form och storlek är främmande för typologin i området. Planstrukturen i områdets norra del är bättre anpassad till den befintliga bebyggelsestrukturen och önskvärt vore att samma följsamhet infördes även vid Åstorpsringen, liksom även att naturmarken i större utsträckning bevaras.

Under hösten behandlade rådet också samrådsförslag för *Sköndal 1:8 (Stora Sköndal, etapp 2a)*. I etappen ingår bl.a. 1600 nya bostäder, en ny skola med fullstor idrottshall, flera förskolor och ett nytt gatunät. Till grund för planarbetet finns ett program för hela området som utarbetades 2017. Skönhetsrådet ställde sig positivt till programmet med erinran om barns behov av utevistelse, byggnadernas höjdsättning, områdets trafikföring och randzonens möten med befintlig bebyggelse. Sedan Skönhetsrådet behandlat programmet har den tänkta exploateringen ökat med ytterligare 700 bostäder. Ökningen har inarbetats genom att den föreslagna kvartersstrukturen blivit tätare och högre. Tidigare öppna kvarter har slutits och fler punkthus har tillförts. Rådet fann att dessa förändringar på avgörande vis försämrar förutsättningarna att nå programmets ambitioner. I programskedet accepterade rådet rivning av Skogsbyn, eftersom den föreslagna nya strukturen och bebyggelsen ansågs möjliggöra en god stadsmiljö med kopplade och välproportionerade rum. Den ökade exploateringen förrycker dessa värden och riskerar att skapa mörka och svåränvända gaturum och bostadsgårdar. Under den presentation av förslaget som rådet fick, refererade man till den öppna kvartersstrukturen i Blecktornsområdet på Södermalm som inspirationskälla. Detta område har en fyrvåningsskala och består till övervägande del av storgårdskvarter. Rådet såg gärna en ytterligare bearbetning av planen med detta som inriktning. Sammantaget var rådet fortsatt positivt till grundtanken att längs huvudgatorna samla tätare kvartersbebyggelse och att på så sätt lämna stora delar av den övriga natur- och kulturmiljön oförändrad. Den tillkommande bebyggelsens exploateringsgrad måste anpassas, såväl till det omgivande parklandskapet, som de gårdsrum som skapas i kvarteren och bör ha en förhållandevis öppen struktur. För att lyckas med detta måste exploateringen minska och inte överskrida den som presenterades i programsamrådet 2017. De höga hållbarhetsambitionerna uppskattas, men kan således inte kompensera en alltför hög exploatering enligt rådets uppfattning.

### Bygglov

Stadsbyggnadskontoret remitterade såväl rivningslov som bygglov för fastigheten *Sälgen 4* under året. Rivningen avsåg Stockholms äldsta bensinstationsmiljö som skulle ge plats åt ett nytt flerbostadshus. Rådet tillskrev stadsbyggnadsnämnden och kulturnämnden redan 2020 med en avstyrkan om förestående rivning och uppmaning att bevara anläggningen.

Bensinstationen som nyttobyggnad kan sägas vara en av 1900-talets mest tidstypiska nya arkitekturobjekt. När bensinstationer inte längre ansågs vara en framtidssymbol minskade oftast de arkitektoniska ambitionerna. Bensinstationen på fastigheten *Sälgen 4* ritades av arkitekten Sven Wranér. Den nu rivna stationsbyggnaden hade kvar sina tempelgavlar och till lisener förenklade pilastrar. Som förmodernistisk bensinstationsbyggnad var den unik i Stockholm och även intressant ur ett internationellt perspektiv. Byggnaden var klassificerad av Stadsmuseet som grön, d.v.s. av högt kulturhistoriskt värde och hade förtjänat att bli bevarad för framtiden med nytt innehåll.

En annan remiss avsåg bygglov för fastigheten *Tranbodarne 11*, Katarinavägen, innebärande en påbyggnad i mörk plåt med detaljer av koppar, ek, marmor puts och glas på det s.k. Katarinahuset. Rådet har tidigare yttrat sig över ett påbyggnadsförslag som presenterats 2020. Det förslaget uppfattades som en främmande expressiv volym utan koppling till det befintliga huset. Rådet avstyrkte och ansåg att en påbyggnad behövde relatera tydligare till byggnadens struktur samt att det tillkommande taklandskapet inte i alltför stor utsträckning fick glasa upp. I det aktuella förslaget fann rådet att dessa synpunkter tagits till vara och lagts till grund för en ny gestaltning. Rådet betraktar lösningen med djupa lameller vid glaspartierna som intressant och uppskattar att lamellerna kvällstid minskar upplevelsen av lysande lanternor. Rådet ville också framhålla att räckesdetaljer, stegar och ventilationshuvar bearbetats i positiv riktning sedan 2020. Rådet tillstyrkte således bifall till ansökan om bygglov.

### Övriga ärenden

Trafikkontoret planerar en *upprustning av Östermalmstorg* i samband med att den tillfälliga saluhallen avlägsnas och hade därför beställt ett förslag till modernisering, ritat av Nivå Landskapsarkitekter. Detta syftade till att återställa arkitekt Jan Gezelius utformning av torget med stenläggning av granithällar, bevarande av träd och återplacering av Willy Gordons konstverk ”Mötet”. Därefter inkom ett medborgarinitiativ som alternativt

förslag. Det senare, signerat av arkitekt Aleksander Wolodarski, innebär att det rektangulära torget förses med en cirkel av körsbärsträd, en central fontän samt en stenläggning som ytterligare förstärker symmetrin.

Östermalmstorg är ett av stadens äldsta torg. Det anlades som ett axialtorg under 1600-talets mitt och har alltid varit en viktig knutpunkt för torghandel och samfärdsl. Torgets trafikfunktion som körbanan för hästanspända vagnar mellan Nybrogatan och Storgatan (som före Strandvägens tillkomst var stadsdelens viktigaste stråk österut) är fortfarande tydligt avläsbar i form av torgets lutning. Både torghandeln och trafiken krävde en öppen plats, och det är därför inte förrän i sen tid som det delvis trädplanterats. Skönhetsrådet ansåg att den öppna platsen har ett mycket stort värde, såväl av kulturhistoriska skäl som av hänsyn till stadsbild och funktion.

Skönhetsrådet fann att trafikkontorets förslag till en i huvudsak återställd gestaltning är det mest utvecklingsbara. Den monumentala symmetri som uppvisas i Wolodarskis förslag och definitionsmässigt medför en bristande flexibilitet, ansåg rådet vara främmande för torget. Dess historiska funktion för handel och samfärdsl fungerar bäst vid en mindre strikt gestaltning eftersom torgplatser och gångtrafik sannolikt förändras över tid. Avslutningsvis ansåg rådet att den förslagna vändplanen avsevärt stör torget. Skönhetsrådet avstyrkte det genom medborgarinitiativet tillkomna förslaget till förnyelse och ansåg att restaureringsalternativet bör ligga till grund för torgets framtida gestaltning.

#### *Motioner*

Två motioner har remitterats rådet under året. Motion om upprustning av Östermalmstorg besvarades i enlighet med svaret till trafikkontoret, se ovan. Den andra motion rådet besvarade handlade om att tillgängliggöra stadens parkplaner, ett förslag rådet tillstyrkte.

#### **Inkomna skrivelser**

Skönhetsrådet får förtäpande synpunkter från allmänheten på pågående planärenden, aktuella byggprojekt och företeelser som på olika sätt påverkar stadsrummet. I samband med att *Liljevalchs tillbyggnad* färdigställdes fick rådet ta emot mycket kritik, såväl i sociala medier som via e-post, för att ha tillstyrkt den detaljplan som möjliggjorde projektet. Många har inkommit med meningsyttringar angående mängden elsparkcyklar som parkeras

eller slängs på gator, torg och parker. Flera personer har också hört av sig om det ökande antalet laddplatser för bilar i gatumiljön liksom angående leveransboxar för försändelser, ibland på platser som inte lämpar sig av kulturhistoriska, arkitektoniska eller stadsbildsmässiga skäl. Laddstolparna kan ha skilda kulörer och storlekar inom ett relativt begränsat område, vilket många uppfattar som förfulande. Skönhetsrådet bjöd därför in trafikkontoret för att få information om stadens arbete med laddstolpar, leveransboxar och elsparkcyklar och har för avsikt att fördjupa sig ytterligare i frågorna. I somras uppmärksammade många stockholmare att båtar med stora LED-belysta reklamskyltar trafikerar stadens vatten. Skönhetsrådet har i denna fråga erfarit att det finns en lucka i lagstiftningen.

### Seminarier

Skönhetsrådet har i enlighet med sitt reglemente också möjligheten att initiera ärenden samt att tillskriva fullmäktige och nämnder om rådet så finner påkallat. Under ett sammanträde i januari hanterade rådet planförslag avseende en pumpstation/mobilitetshus vid Linta Gårdsväg i Riksby. Planförslaget följde upplägget i ”Program för Centrala Bromma” (2017), där byggnaden är placerad i utkanten av det stora arbetsplatsområde som pekas ut i programmet. Den sedermera uppkomna bedömningen att flygverksamheten på Bromma kan komma att avvecklas före avtalets utgång år 2038, innebär att arbetsplatsområdets funktion som buffertzona kan ifrågasättas. Då rådet behandlade det aktuella planförslaget, ledde detta därför till reflektionen att staden redan nu måste börja planera för vad som därefter ska ske, eftersom många frågor kräver lång framförhållning, inte minst infrastrukturen. Skönhetsrådet beslöt därför tillskriva kommunfullmäktige med begäran om att en helhetsplanering påbörjas för Bromma flygfält med närmaste omgivningar, så att inte enskilda planer låser förutsättningarna inför framtiden. Rådets årliga seminarium den 19 oktober ägnades åt frågan om Bromma flygplats. Trafikborgarrådet Daniel Helldén öppningstalade och sedan följde inlägg som förutom historisk exposé och skisser över området samt en presentation av kulturvärden och förhållningssätt vid en omvandling, också innehöll kunskapspass om flyg, landningsbanor och avgångar, vidare inlägg som behandlade fördelar med att koncentrera flyget till Arlanda samt exempel på hur kommunerna Järfälla och Botkyrka hanterat och utvecklat Barkarby respektive Tullinge flygfält.

### Rådet till skydd för Stockholms skönhet

## Ekonomi

Tkr	Budget 2021	Bokslut 2021	Över- / underskott
<b>Kostnader</b>	3 050	2 729	321
<b>Intäkter</b>	0	0	0
<b>Netto</b>	3 050	2 729	321

### Ekonomisk analys

Skönhetsrådet lämnar ett mindre överskott för verksamhetsåret 2021, 96 procent av anvisade medel har använts. Av rådets årsbudget på 3050 tkr har 2729 tkr tagits i anspråk. Budgeterade medel, som anslås som del av de som budgeteras för Stadsledningskontoret, medger endast utgifter för löner, arvoden och daglig drift av kanslifunktionen exkluderat hyra och kostnad för den administration som erhålls genom Stadsledningskontorets administrativa avdelning. Rådet debiterar inte sitt arbete och har därför inte intäkter.

Skönhetsrådets verksamhet har påverkats av den pågående Coronapandemin. Detta har inneburit att flera av rådets normala verksamheter fått ställas in, bl.a. samtliga studieresor och den årliga studiedagen med vårmiddag. Den rådgivande verksamheten har kunnat genomföras genom digitala möten via Skype. Det årliga seminariet kunde genomföras med 50 närvarande deltagare och resterande huvuddel via webbsändning. Rådet hann precis genomföra en julmiddag för ledamöterna före nya restriktioner infördes. Dessa omständigheter har medfört att budgeterade medel för ovan nämnda aktiviteter inte använts under 2021 och att rådet därmed går med ett överskott. Rådet hoppas kunna genomföra aktiviteterna under 2022. Personallönekostnaderna har, efter årets löneöversyn, räknats upp och övriga planerade åtaganden och aktiviteter som rör rådets sammanträden fullföljts.

## Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Sida 23 (23)

<b>Namn</b>	<b>Datum</b>
Inga Margareta,Varg	2022-02-09
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2022-02-09

## Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Monica Christina,Hector	2022-02-11
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2022-02-11
Leif Gunnar,Bolter	2022-02-15
Inga Margareta,Varg	2022-02-11